Lieta Nr.A420376313
SKA-371/2016

S P R I E D U M S

Rīgā 2016.gada 9.septembrī

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese I.Skultāne
tiesnese V.Krūmiņa
tiesnese R.Vīduša

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par reģistrēšanu palīdzības saņemšanai sociālā dzīvokļa vai sociālās dzīvojamās telpas izīrēšanai 13.reģistrā, sakarā ar viņas kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 25.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas domes Mājokļu un vides departaments atteica reģistrēt pieteicēju /pers. A/ palīdzības saņemšanai sociālā dzīvokļa vai sociālās dzīvojamās telpas izīrēšanai 13.reģistrā, jo viņa neatbilst likuma „Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām" 5.panta pirmās daļas 1.punktā, ceturtajā daļā un Rīgas domes 2010.gada 15.jūnija saistošo noteikumu Nr.80 „Par reģistrācijas un palīdzības sniegšanas kārtību dzīvokļa jautājumu risināšanā" (turpmāk – saistošie noteikumi Nr.80) 66.2.7., 66.2.9., 66.2.10.apakšpunktā noteiktajām personu kategorijām. Administratīvais process departamentā noslēdzās ar 2013.gada 27.marta lēmumu Nr.DMV-13-6194-ap.

Pieteicēja vērsās administratīvajā tiesā.

[2] Izskatot lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2015.gada 25.jūnija spriedumu pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesas spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Lietā nav strīda, ka pieteicēja ir trūcīga persona, 2.grupas invalīde un ar pieteicēju 2007.gada 15.oktobrī noslēgts sociālās rehabilitācijas pakalpojuma līgums, nodrošinot viņai dzīves vietu grupu dzīvoklī.

[2.2] Saistošie noteikumi Nr.80 paredz tiesības reģistrēt 13.reģistrā sociālā dzīvokļa vai sociālās dzīvojamās telpas izīrēšanai personu, kas ir maznodrošināta un 2.grupas invalīds, ja papildus ir konstatējama personas atbilstība kādam no saistošo noteikumu Nr.80 66.2.2., 66.2.4., 66.2.5., 66.2.6., 66.2.7., 66.2.8., 66.2.9., 66.2.10.apakšpunktiem. Pieteicēja neatbilst nevienam no tiem.

[2.3] Pieteicēja neatbilst saistošo noteikumu Nr.80 66.2.7.apakšpunktam, jo nav atzīstama par atsevišķi dzīvojošu personu.

Dzīvojot grupu mājā, pieteicēja saņem sociālo pakalpojumu, lai atjaunotu vai uzlabotu savas sociālās spējas un turpmāk iekļautos sabiedrībā. Neskatoties uz to, ka pieteicēja grupu mājā dzīvo viena, ir jāņem vērā, kur pieteicēja dzīvoja pirms sociālās aprūpes pakalpojuma saņemšanas, lai izdarītu secinājumu, vai viņa ir atzīstama par atsevišķi dzīvojošu personu. Proti, personai ir jābūt atsevišķi dzīvojošai pastāvīgi, nevis tādai, kas atsevišķi dzīvo noteiktu laiku, kamēr saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu.

Pieteicēja pirms sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas un pirms ievietošanas pansionātā no 1998.gada 1.aprīļa līdz 15.septembrim dzīvoja (bija deklarēta) citai personai piederošā dzīvojamā telpā. Minētā dzīvokļa privatizācijas tiesības pieteicēja atdevusi citai personai, 1998.gada 2.aprīlī parakstot vienošanos par izīrētā dzīvokļa privatizāciju citai personai. Tas nozīmē, ka pieteicēja nav atzīstama par atsevišķi dzīvojošu personu, jo pieteicēja līdz sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanai nav dzīvojusi viena.

[2.4] Nav pamatota pieteicējas atsaukšanās uz Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem tiesību aktiem, jo tie neregulē sociālās palīdzības sniegšanu. Starptautiskajos tiesību aktos noteikti vispārējie principi sociālās drošības jomā un valstīm veicamie pasākumi, tostarp personu ar invaliditāti integrācijai sabiedrībā, tomēr starptautiskie tiesību akti neregulē konkrētas sociālās palīdzības piešķiršanas nosacījumus. Turklāt nav strīda, ka pieteicējai tiek sniegta sociālā palīdzība, izīrējot grupu dzīvokli un sniedzot sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. Pieteicēja nav tikusi diskriminēta, pamatojoties uz viņas invaliditāti.

[3] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, norādot turpmāk minētos argumentus.

[3.1] Tiesa nepareizi interpretējusi saistošo noteikumu Nr.80 66.2.7.apakšpunktā minēto kritēriju par atsevišķi dzīvojošu personu. Tiesa nepamatoti secinājusi, ka par atsevišķi dzīvojošu personu var uzskatīt tikai tādu, kas atsevišķi dzīvojusi pastāvīgi. Tiesa arī nepamatoti vērtēja, kur pieteicēja bija deklarēta pirms 17 gadiem, lai secinātu, vai pieteicēja uzskatāma par atsevišķi dzīvojošu personu.

[3.2] Personām ar garīga rakstura traucējumiem ir svarīgi dzīvot patstāvīgi. Šajā sakarā tiesa nav ievērojusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 19.pantu, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 26.pantu, Eiropas Padomes Pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 15.pantu un Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas, ka personas invaliditāte var būt pamats diskriminācijai un ka privātās dzīves jēdziens ietver fizisko un psiholoģisko integritāti.

[4] Departaments par kasācijas sūdzību iesniedza paskaidrojumu, norādot, ka tiesas spriedums ir pamatots, bet kasācijas sūdzība – noraidāma.

Motīvu daļa

[5] Atbilstoši kasācijas sūdzībai Augstākajai tiesai ir jāvērtē tas, vai apgabaltiesa pareizi interpretējusi terminu *atsevišķi dzīvojoša persona* saistošo noteikumu Nr.80 66.2.7.apakšpunkta izpratnē un vai pamatoti atzinusi, ka pieteicēja neatbilst šim kritērijam.

Tā kā apgabaltiesa ir atzinusi, ka pieteicēja grupu mājā (dzīvoklī) dzīvo viena (pēc būtības apgabaltiesa ir atzinusi, ka brīdī, kad pieteicēja vērsās pašvaldībā ar iesniegumu par reģistrāciju sociālā dzīvokļa izīrēšanas rindā, viņa bija atsevišķi dzīvojoša persona), tad šobrīd izskatāmajā lietā risināmais jautājums ir par to, vai apgabaltiesa pamatoti atzina, ka ir jāņem vērā nevis pieteicējas dzīves apstākļi grupu dzīvoklī, bet gan tas, kur pieteicēja dzīvoja pirms sociālā pakalpojuma saņemšanas, proti, konkrētajā gadījumā pirms 15 gadiem.

Turpmāk norādīto apsvērumu dēļ Augstākā tiesa atzīst, ka apgabaltiesas spriedumā izdarītie secinājumi nav pamatoti.

[6] Ne apgabaltiesas spriedumā, ne pārsūdzētajā lēmumā, atzīstot, ka, lai noteiktu, vai pieteicēja uzskatāma par atsevišķi dzīvojošu personu, ir jāvērtē pieteicējas dzīves apstākļi pirms sociālo pakalpojumu saņemšanas, nav sniegts pamatojums šādai atziņai. Tiesību normās tāds arī nav rodams.

No sociālās palīdzības sniegšanas būtības un principiem izriet, ka sociālā palīdzība personai ir jāsniedz tajā brīdī, kad tā ir nepieciešama. Līdz ar to var secināt, ka apstākļi, kādos persona atrodas un kuru dēļ tā lūdz pašvaldības palīdzību, ir vērtējami uz to brīdi, kad palīdzība tiek lūgta. Tas gan neizslēdz pašvaldības tiesības noteikt arī tādus kritērijus, kas saistīti ar kādiem pagātnes faktiem, piemēram, saistošo noteikumu Nr.80 66.2.9. un 66.2.10.apakšpunktā pašvaldība bija paredzējusi, ka kritērijs personas reģistrēšanai 13.reģistrā ir arī tas, ka pirms ievietošanas sociālās aprūpes iestādē persona tās īpašumā esošo vai īrēto dzīvojamo telpu nodevusi pašvaldībai vai ir bijusi izlikta no īrētās dzīvojamās telpas. Taču attiecībā uz saistošo noteikumu Nr.80 66.2.7.apakšpunktā minēto kritēriju *atsevišķi dzīvojoša persona* pašvaldība saistošajos noteikumos nav noteikusi brīdi, uz kuru ir vērtējama personas atbilstība minētajam kritērijam.

Saistošajos noteikumos Nr.80 sākotnēji pat nebija sniegts skaidrojums terminam *atsevišķi dzīvojoša persona*. Tāds ietverts tikai ar Rīgas domes 2013.gada 19.marta saistošajiem noteikumiem Nr.212, kas stājās spēkā no 2013.gada 3.maija, papildinot saistošos noteikumus Nr.80 ar 2.1.^{2}punktu. Atbilstoši tam saistošo noteikumu Nr.80 izpratnē atsevišķi dzīvojoša persona ir pensijas vecumu sasniegusi persona vai persona ar 1. vai 2.grupas invaliditāti, vai vairākas šādas personas, kurām nav apgādnieka vai kuras dzīvo atsevišķi no saviem apgādniekiem.

Apgabaltiesa ir atsaukusies uz Augstākās tiesas atziņu 2007.gada 16.janvāra spriedumā lietā Nr.SKA-71/2007, ka ar atsevišķi dzīvojošu personu saprotama persona, kas dzīvoklī dzīvo viena, neatkarīgi no tā, vai viņai ir vai nav apgādnieki. Taču šāda Augstākās tiesas atziņa ir sniegta konkrētas lietas ietvaros un attiecas tikai uz Jelgavas domes saistošajos noteikumos ietvertās prasības izpratni (*sk. minētā sprieduma 10.punktu*). Līdz ar to izskatāmajā lietā minētā Augstākās tiesas atziņa nav piemērojama kā vispārīga atziņa. Tomēr tam nav izšķirošas nozīmes, jo lietā nav strīda par to, ka grupu dzīvoklī pieteicēja dzīvoja viena. Strīds ir par to, vai pieteicējas atbilstība kritērijam vērtējama par 2013.gadu, kad viņa vērsās pašvaldībā ar iesniegumu, vai par 1998.gadu pirms sociālā pakalpojuma saņemšanas.

[7] Nav strīda par to, ka dzīvošana grupu dzīvoklī ir sociālais pakalpojums. Taču atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma regulējumam, *tas ir pakalpojums personas dzīvesvietā*, proti, tas ir pakalpojums, kas tuvināts ģimenes videi (aprūpe mājās, pakalpojumi dienas aprūpes centrā, servisa dzīvoklis, grupu māja (dzīvoklis) u.c.), vai pakalpojums, kas ir pieejams dzīvesvietā (individuāls sociālais darbs ar klientu, specializēto darbnīcu pakalpojumi, krīzes centru, dienas aprūpes centru u.c. pakalpojumi). Grupu dzīvoklī nodrošina mājokli un atbalstu sociālo problēmu risināšanā personām ar garīga rakstura traucējumiem, kurām ir objektīvas grūtības dzīvot patstāvīgi, bet nav nepieciešama atrašanās ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā (*sk. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 5., 20.-23.punktu, 22.pantu, 27.^{1}panta pirmo daļu, kā arī Ministru kabineta 2008.gada 21.aprīļa noteikumu Nr.288 „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas kārtība" 21.punktu un 2007.gada 4.decembra noteikumu Nr.829 „Noteikumi par dienas centru, grupu māju (dzīvokļu) un pusceļa māju izveidošanas un uzturēšanas izdevumu līdzfinansēšanu" 17.punktu*). Turklāt, kā tas izriet no pieteicējas noslēgtā pakalpojuma līguma, par dzīvošanu grupu dzīvoklī tiek slēgts dzīvojamās telpas īres līgums (*sk. lietas 10.–12.lpp.*).

Tātad grupu dzīvoklis, lai arī tas tiek nodrošināts kā sociālais pakalpojums, ir uzskatāms par personas dzīvesvietu (mājokli), un nav tiesiska pamata nevērtēt personas dzīves apstākļus grupu dzīvoklī, lai noteiktu tās atbilstību kritērijam *atsevišķi dzīvojoša persona* saistošo noteikumu Nr.80 66.2.7.apakšpunkta izpratnē.

[8] Papildus Augstākā tiesa norāda, ka, vērtējot pieteicējas dzīves apstākļus 1998.gadā un atzīstot, ka pieteicēja nav dzīvojusi viena, apgabaltiesa

ir atsaukusies uz to, ka pieteicēja kopā ar citu personu ir parakstījusi vienošanos par izīrētā dzīvokļa privatizāciju. Taču no lietā esošajiem dokumentiem – rekomendācijas par dzīvojamās platības apmaiņu un dzīvokļa kartītes – izriet, ka pieteicēja 1998.gadā dzīvoja kopā ar diviem nepilngadīgiem bērniem komunālajā dzīvoklī, aizņemot divas istabas (*sk. lietas 58.–59.lpp.*), nevis ar kādu citu dzīvoklī mītošu personu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 25.jūnija spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.
Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese	*(paraksts)*	I.Skultāne
Tiesnese	*(paraksts)*	V.Krūmiņa
Tiesnese	*(paraksts)*	R.Vīduša